

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΑΡΙΣΙ

Ιστορία* και Τοπογραφία Ταξιδιωτικές Σημειώσεις Α΄ Μέρος Γιάννης Μαυρίκος

«Το να ζει κανείς στο Παρίσι σημαίνει να *υπάρχει* με την κυριολεκτική σημασία του όρου*
το να ζει κάπου αλλού σημαίνει να *υπάρχει τυχαία*».

Jean de Jandun, *Tractatus de laudibus Parisius* [Έπαινος της ένδοξης πόλης του Παρισιού]
(μσαιωνικό κείμενο του 1323, ένα από τα πιο πρώιμα παρισινά Εγκώμια)

ΕΙΚΟΝΑ 1 Γενικό πλάνο του σύγχρονου Παρισιού. Ο ποταμός Σηκουάνας διέρχεται από το μέσο της πόλης και την χωρίζει σε δύο τμήματα. Σύμφωνα με όλους τους καθιερωμένους πλέον χάρτες, το πάνω μέρος της πόλης (το βόρειο τμήμα) χαρακτηρίζεται ως η **Δεξιά Όχθη (Rive Droite)**, σύμφωνα με την ροή του ποταμού, ενώ το κάτω μέρος ως η **Αριστερή Όχθη (Rive Gauche)**. Εμβληματικό στοιχείο της δεξιάς όχθης είναι το Μουσείο του Λούβρου, ενώ στην αριστερή όχθη δεσπόζει ο πύργος του Άιφελ.

Στο κέντρο της πόλης στον Σηκουάνα διακρίνονται δύο νησιά σε πολύ μικρή απόσταση το ένα από το άλλο. Το μεγαλύτερο από τα δύο, που αποτελεί και το παλαιότερο κατοικημένο μέρος της πόλης, είναι η περίφημη **Île de la Cité** - Ιλ ντε λα Σιτέ (το νησί της *Cité*). Στο νησάκι δεσπόζει η εκκλησία Notre Dame.

Το δεύτερο μικρότερο νησί λέγεται Île Saint Louis - Ιλ Σαιν Λουί (νησί του αγίου Λουδοβίκου). Στο νησάκι αυτό ο αστικός οικισμός προστέθηκε πολύ αργότερα.

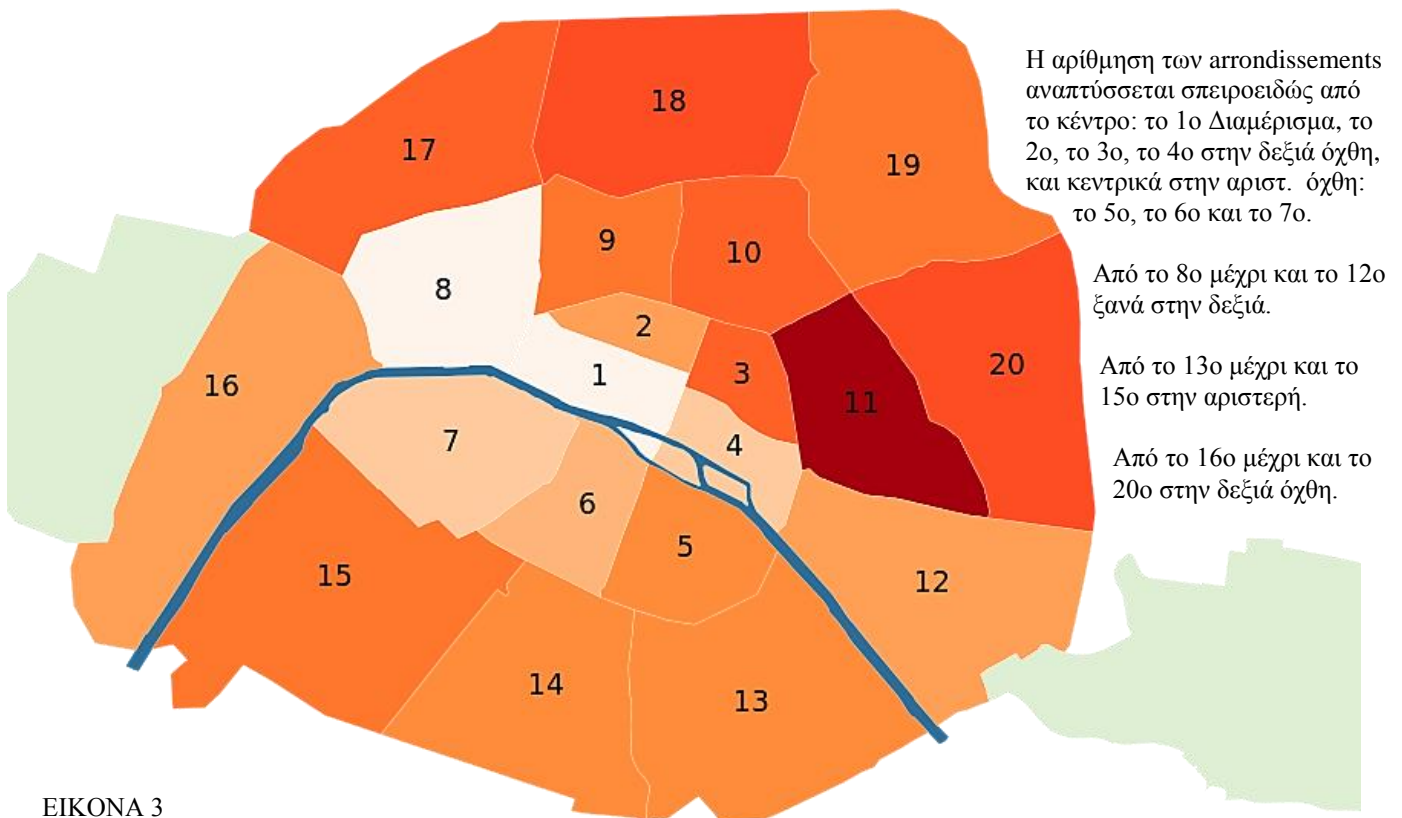
Ο χάρτης περικλείει τα 20 arrondissements (διαμερίσματα) του Παρισιού, δηλαδή το κεντρικό Παρίσι. Είναι ευνόητο ότι σήμερα έξω από τα όρια αυτής της περιφέρειας επεκτείνονται τα προάστια της γαλλικής πρωτεύουσας, που καλύπτουν έκταση υπερδιπλάσια του κέντρου.

* Δείτε και τις Σημειώσεις Διαλέξεων του Γιάννη Μαυρίκου για τη Γαλλική Επανάσταση και το Παρίσι
Για τους πρώτους αιώνες, δείτε τις Σημειώσεις Διαλέξεων του Γ. Μαυρίκου με θέμα «Ο κόσμος της μεσαιωνικής Δύσης»

Τα 20 arrondissements (διαμερίσματα) του Παρισιού, ενώ έχουν και όνομα και αριθμό, αναφέρονται συνήθως μόνο με τον αριθμό τους (πχ στο 1ο Διαμέρισμα είναι το Λούβρο, στο 7ο είναι ο πύργος του Λιφελ) και ελάχιστοι είναι αυτοί που γνωρίζουν και την ονομασία του Αροντισμόν. Το πιο αριστοκρατικό είναι το 16ο στην δεξιά όχθη. Και οι ταχυδρομ. κωδικοί ακολουθούν τη λογική της αρίθμησης, αρχίζοντας από το 750 01, φτάνουν στο 750 20.

ΕΙΚΟΝΑ 3
Σύγχρονο Παρίσι:
Τα 20 διαμερίσματα

La Seine - ο Σηκουάνας, ο μεγάλος ποταμόδρομος της ΒΑ Γαλλίας καθόρισε και καθορίζει μέχρι σήμερα την ανάπτυξη και πολεοδομική οργάνωση του Παρισιού

Μήκος: 776 χλμ. Πλωτός ακόμα και σήμερα επί 446 χλμ (123 χλμ για θαλάσσια πλοία και 323 χλμ μόνο για ποταμόπλοια). Λεκάνη απορροής: 78.910 τετρ. χλμ, όπου κατοικεί περίπου το 30% της χώρας, ενώ συγκεντρώνει το 40% της βιομηχανίας και το 60% της εντατικής αγροτικής παραγωγής. Όπως φαίνεται στον χάρτη, οι πηγές του βρίσκονται νότια (σε υψομ. 446 μ) και ο ποταμός κατευθύνεται προς τα βόρεια-βορειοδυτικά για να εκβάλλει εντέλει στο θαλάσσιο στενό μεταξύ Γαλλίας και Αγγλίας (η Μάγχη / la Manche / the Channel). Σε όλο το μήκος η ροή του ελέγχεται από υδατοφραγμαούς, αλλού κατά πυκνές συστοιχίες, αλλού πιο αραιά. Δεκάδες γέφυρες συνδέουν τις δυο όχθες (37 γέφυρες στο Παρίσι). Ο μεγαλύτερος από τους εννέα μεγάλους παραπόταμους του Σηκουάνα είναι la Marne - ο Μάρνης (514 χλμ μήκος) που διαρρέει και τα ανατολικά της παρισινής λεκάνης.

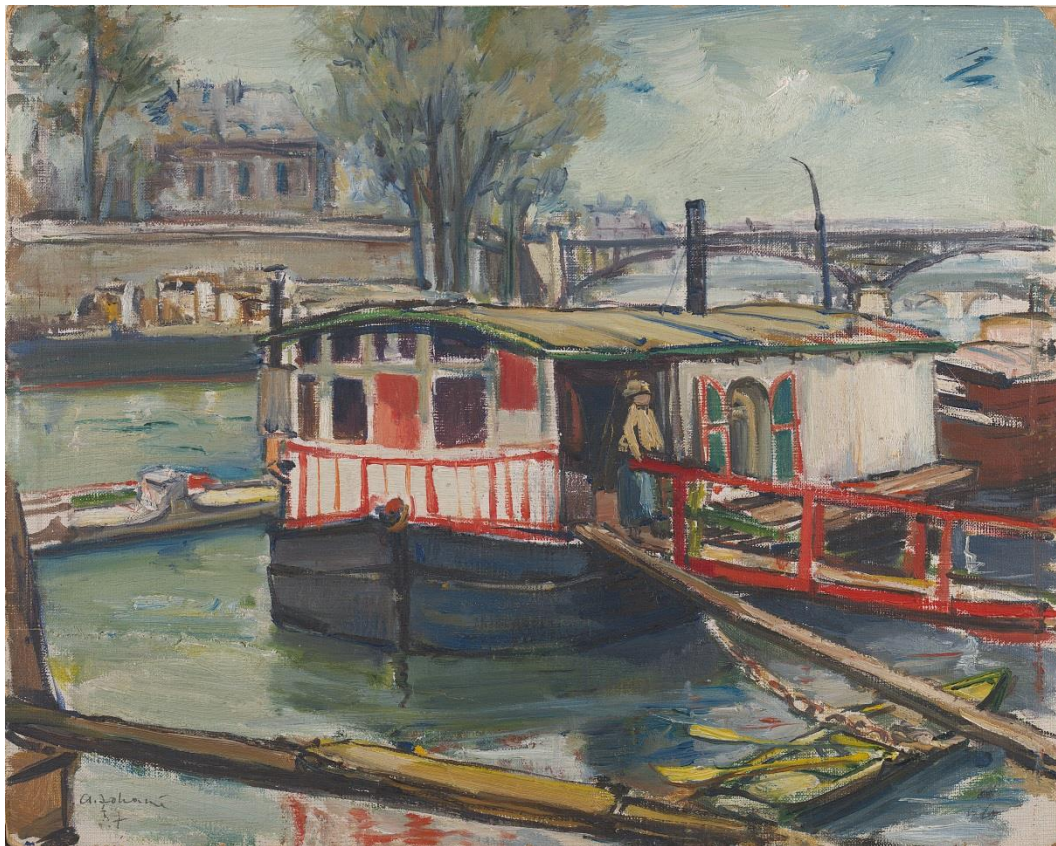
Η διαδρομή. Από τις πηγές προς την πόλη Troyes χαρακτηρίζεται ως Μικρός Σηκουάνας (δεν είναι πλέον πλωτός σε αυτό το πρώτο τμήμα). Από την Troyes προς το Παρίσι ονομάζεται Άνω Σκουάνας. Λίγο πιο πάνω, αρχίζει το πλωτό τμήμα για ποταμόπλοια. Η ροή είναι αργή και ήρεμη. Οι πλημμύρες είναι αρκετά σπάνιες, αλλά όταν δεν συγκρατηθούν τα νερά, όπως έγινε τον Ιανουάριο του 2018, το Παρίσι κινδυνεύει από μεγάλη καταστροφή. Στη λεκάνη του Παρισιού ο Σηκουάνας χαρακτηρίζεται ως Παρισινός ή Διαπαρισινός (Seine parisienne ή Traversée de Paris). Οι κτιστές όχθες του στο Παρίσι έχουν εγγραφεί το 1991 στον Κατάλογο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς της ΟΥΝΕΣΚΟ. Από το Παρίσι μέχρι την Ρουέν λέγεται Κάτω Σηκουάνας (μολονότι βόρειος). Από την Ρουέν μέχρι τη Χάβρη στην θάλασσα ονομάζεται Θαλάσσιος (Seine maritime) επειδή είναι πλωτός και για θαλασσινά πλοία. Το μήκος ανάμεσα στις δύο λιμανουπόλεις, Le Havre – Rouen, είναι 123 χλμ.

Ο πλωτός Σηκουάνας, λοιπόν, αποτελεί τον σημαντικότερο λόγο ύπαρξης των δεκάδων παραποτάμιων οικισμών, οι οποίοι αναπτύχθηκαν στις όχθες του τουλάχιστον από την Μεσολιθική εποχή (8000-7000 π.Χ.), όπως απέδει-

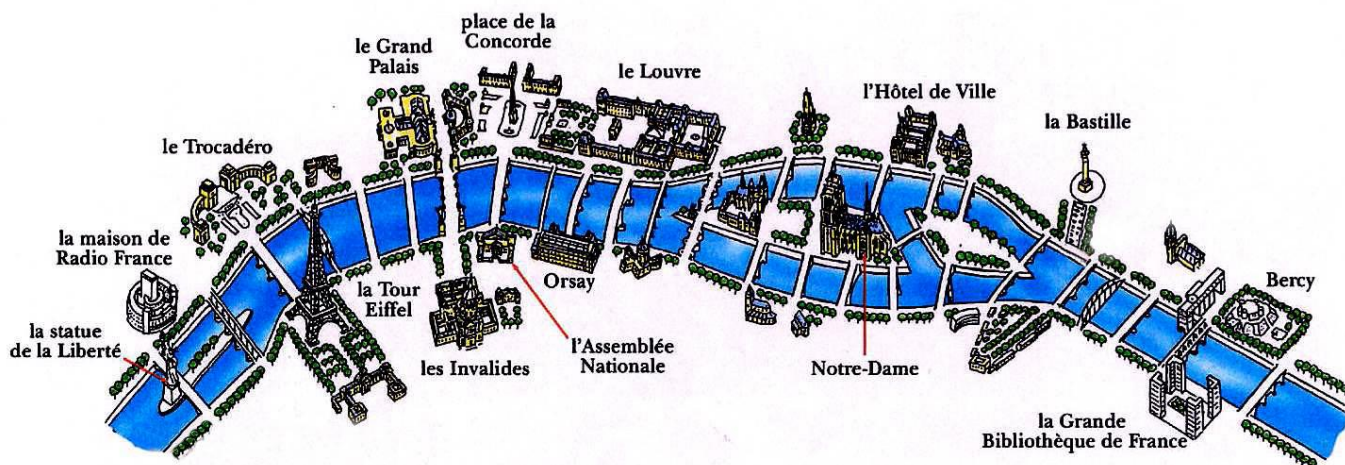

ξαν και πρόσφατες αρχαιολογικές ανακαλύψεις στο Παρίσι. Τα πρωτογενή και κυρίαρχα χαρακτηριστικά αυτού του υδάτινου κόσμου, που διαρρέει μεγάλες πεδινές και καλλιεργήσιμες εκτάσεις, και οι παραποτάμιοι οικισμοί – πόλεις και κωμοπόλεις– που επικοινωνούν μεταξύ τους, όπως και οι μεγάλες δυνατότητες για εύκολες μεταφορές, εξακολουθούν να αποτελούν κύριους παράγοντες της παρισινής φυσιογνωμίας. Και ας μην παραβλέπουμε το γεγονός ότι η Γαλλία είναι ακόμα μία κατεξοχήν αγροτική χώρα –όσο κι αν αλλοιώνεται δραματικά ο αγροτικός της χαρακτήρας τα 20-30 τελευταία χρόνια. Στα λιμάνια του Σηκουάνα συγκεντρώνονται τεράστιες ποσότητες δημητριακών.

ΕΙΚΟΝΑ 5 Ένας από τους άπειρους πίνακες με θέμα τον Σηκουάνα τις γέφυρες, τη ζωή στο ποτάμι, τα ποταμόπλοια και τα πλωτά σπίτια. Εδώ ένα έργο του Andrus Johani, καμωμένο το 1937. Πινακοθήκη στην πόλη Ταρτού της Εσθονίας

ΕΙΚΟΝΑ 6 Μία από τις εκατοντάδες διαφημίσεις για βόλτα στον Σηκουάνα με τα περίφημα ποταμόπλοια του Παρισιού, από όπου βλέπει κανείς την πόλη εντελώς διαφορετικά. Στην μπροσούρα απεικονίζονται τα κυριότερα κτήρια της Δεξιάς Όχθης (βόρεια) και της Αριστερής, καθώς και οι κεντρικότερες γέφυρες.

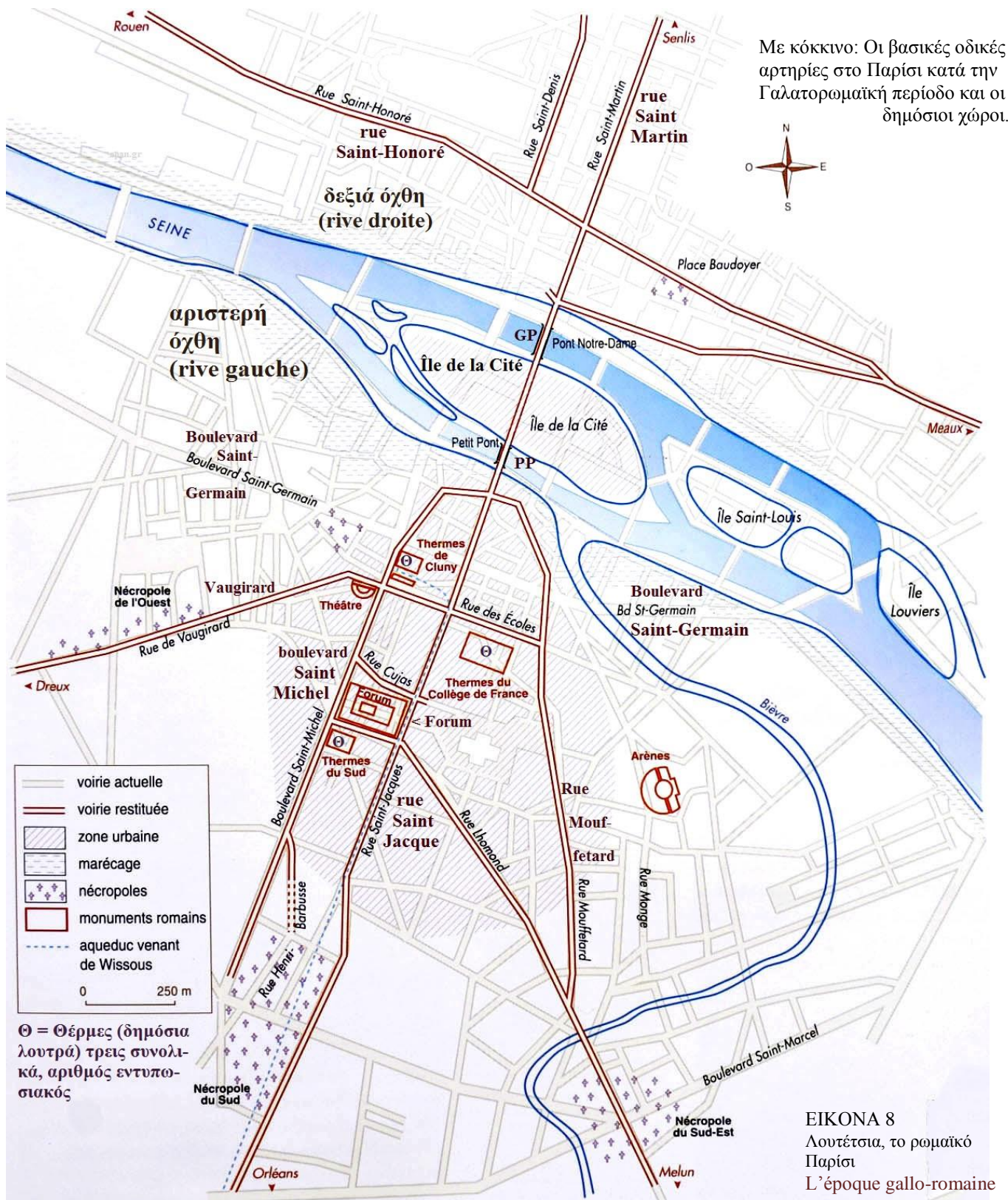
ΕΙΚΟΝΑ 7. Η Δυτική Ευρώπη μετά την ρωμαϊκή κατάκτηση. Οι Γαλάτες, εθνοτική οικογένεια με πολλά δικά της χαρακτηριστικά και συγκροτημένη από δεκάδες φυλές, ανήκαν στο έθνος των Κελτών. Η παραποτάμια περιοχή της γαλατικής φυλής των Παρισίων (Parisii, σημειωμένοι με κύκλο στον χάρτη) και ο γαλατικός οικισμός στον Σηκουάνα εισήλθαν στον ιστορικό ορίζοντα το 52 π.Χ., όταν εντέλει, ύστερα από σφοδρούς αγώνες (μάχη της Λουτέτσια κλπ) ο Τίτος Λαμπιένους, ένας από τους πιστότερους άνδρες του Ιούλιου Καίσαρα, κατέλαβε όλη τη Γαλατία. Τότε άρχισε ο αργός εκρωμαϊσμός ολόκληρης της Γαλατίας, επιβλήθηκε η χρήση της λατινικής γλώσσας, απαγορεύτηκαν «βάρβαρες» τελετουργίες και έθιμα, έγινε προσπάθεια να γίνουν αποδεκτά βασικά στοιχεία του πολιτισμού των Λατίνων, με μακρινούς απόηχους και μικρές δόσεις ελληνικής επιρροής. Ο τρόπος διοίκησης οργανώθηκε σε νέες βάσεις στα τέλη του 1ου π.Χ, όταν πλέον και η Γαλατία με τις τέσσερις επαρχίες της αποτέλεσε τμήμα της νεοσύστατης Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας του Οκταβιανού Αυγούστου.

ΓΑΛΑΤΟΡΩΜΑΪΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ: Από την Λουτέτσια στο Παρίσι (52 π.Χ. - περίπου 480 μ.Χ.)

Η παρισινή περιοχή μετά την ρωμαϊκή κατάκτηση της Γαλατίας είναι γνωστή με το όνομα Lutetia. Η γαλατορωμαϊκή Λουτέτσια περιλάμβανε το μικρό νησάκι, όπου ήταν εγκατεστημένο το γαλατικό στοιχείο (το σημερινό Île de la Cité - Ιλ ντε λα Σιτέ), και την αριστερή όχθη του ποταμού, όπου αναπτύχθηκαν οι ρωμαϊκές υποδομές (Forum, Θέατρο, Θέρμες, Αμφιθέατρο-αρένα, κατοικίες). Αντίθετα, η δεξιά όχθη ήταν αραιοκατοικημένη, επειδή

ήταν ελώδης και δασωμένη. Ο κύριος ρωμαϊκός δρόμος που οδηγούσε από τον νότο προς τον βόρα διέσχιζε την αριστερή όχθη (αυτός ο άξονας είναι σήμερα η πασίγνωστη rue Saint Jacques), πέρναγε μέσα από το νησί (Lutetia) μέσω μιας γέφυρας (Petit Pont - Μικρή γέφυρα) που είναι και η πιο παλιά γέφυρα της πόλης, και συνέχιζε στην δεξιά όχθη μέσω της γέφυρας Grand Pont - Μεγάλη γέφυρα, που σήμερα ονομάζεται Pont Notre Dame - Γέφυρα Νότρ Νταμ, για να διέλθει μέσα από μία περιοχή ελώδους βλάστησης με σκόρπιους μικρούς οικισμούς, την σημερινή rue Saint Martin - οδός Σαιντ Μαρτέν. Αυτή η μεγάλη ευθεία ήταν το γνωστό *cardo maximus* (ο κεντρικός άξονας των ρωμαϊκών πόλεων), ενώ οι παράλληλοι μικρότεροι δρόμοι (όπως πχ το σημερινό boulevard Saint Michel στην αριστερή όχθη ή η rue Saint Denis, στην δεξιά, ονομάζονταν *cardines*). Οι δε κάθετοι δρόμοι (όπως πχ η rue des Écoles στην αριστερή όχθη ή η rue Saint Honoré στην δεξιά όχθη), ονομάζονταν *decumani*.

Από εκείνη ήδη την εποχή υπήρχε οργανωμένη η **συντεχνία** όσων μετέφεραν εμπορεύματα στο ποτάμι. Πρόκειται για την συντεχνία *Nautae Parisiaci* (Παρίσιοι ναύτες). Το 1711 βρέθηκε στα θεμέλια της Παναγίας των Παρισίων επιγραφή που αποδεικνύει τον σημαντικό πολιτικό και κοινωνικό ρόλο της συντεχνίας: «Οι ναύτες των Παρισίων αφιερώνουν την στήλη ετούτη στον καίσαρα Τιβέριο Αύγουστο εκ μέρους της πόλης».

Ο χριστιανισμός εμφανίζεται στην Lutetia στα μέσα του 3ου αιώνα. Το πρώτο κήρυγμα γίνεται από τον επίσκοπο Διονύσιο με βοηθούς του τον Ελευθέριο και τον Ρούστικο. Ο Διονύσιος (θύμα πιθανόν των διωγμών του Βαλεριανού το 258) θα αποκεφαλισθεί, σύμφωνα με τον μύθο, στο Όρος των Μαρτύρων (*Mont des Martyrs*, τη νεότερη *Montmartre*). Το ακέφαλο σώμα του, παίρνοντας στα χέρια το κεφάλι του, θα βαδίσει βόρεια μέχρι το σημείο της ταφής του (το σημερινό αββαείο του *Saint Denis*). Αργότερα θα γίνει σκόπιμη σύγχυση ανάμεσα σε αυτό τον Διονύσιο και τον μαθητή του Παύλου Διονύσιο τον Αρεοπαγίτη, γεγονός που θα επιτρέψει στους Γάλλους βασιλείς να συσχετίσουν την ιερότητα της βασιλείας τους με τον απόστολο Παύλο. Η πόλη, πάντως, δεν θα γίνει έδρα αρχιεπισκοπής παρά μόνο το 1622. Έως τότε θα εξαρτάται από την αρχιεπισκοπή της πόλης *Sens*.

Ο σημαντικότερος Ρωμαίος ηγεμόνας που διέμενε στην Lutetia ήταν ο πρίγκηπας ο Φλάβιος Κλαύδιος Ιουλιανός, ο γνωστός μας Ιουλιανός ο Παραβάτης. Ο **Ιουλιανός**, καίσαρ του δυτικού τμήματος της Ρωμ. Αυτοκρατορίας από το 355, όπου τον είχε αποστείλει ο εξάδελφος του και αυτοκράτορας Κωνσταντίος Β΄, με την ελπίδα να σκοτωθεί σε κάποια μάχη εναντίον των γερμανικών φυλών που περνούσαν τον Ρήνο και είχαν κατακλύσει την Δ. Ευρώπη. Αλλά ο Ιουλιανός, στα πέντε χρόνια που έζησε στις μακρινές πεδιάδες, αποδείχθηκε ικανότατος διοικητής (αναμόρφωσε τη Γαλατία), γενναίος και άξιος στρατηγός. Τους χειμώνες, όταν επέστρεφε από περιοδείες κι εκστρατείες έμενε στην Λουτέτσια, με την οποία ήταν ερωτευμένος και την εκθειάζει στο έργο του *Μισοπάγων*. Η *villa* του βρισκόταν στο δυτικό άκρο του νησιού, εκεί όπου βρίσκεται σήμερα το *Palais de Justice* - Παλαί ντε Ζυστίς (μέγαρο της Δικαιοσύνης). Εδώ, εξάλλου, τον ανακήρυξαν αυτοκράτορα τα στρατεύματά του τον Φεβρουάριο του 360. Είχε προηγηθεί η εντολή του Κωνσταντίου να σταλεί το μισό στράτευμα από την Δύση στην Ανατολή, για να μετάσχει στην εκστρατεία που οργάνωνε ο αυτοκράτορας εναντίον των Σασανιδών Περσών. Ή τουλάχιστον αυτή ήταν η αιτία που προβλήθηκε για να δικαιολογήσει αυτή την παράλογη και προκλητική απόφαση. Αντιδρώντας ο στρατός, κήρυξε Αύγουστο τον δικό του ηγέτη και, παρότι ο Ιουλιανός δεν θέλησε να εκμεταλλευτεί την ευκαιρία, ο εμφύλιος ανάμεσα στον αυτοκράτορα και τον καίσαρα ήταν γεγονός. Άνοιξη του 361 εγκατέλειψε ο Ιουλιανός την αγαπημένη και σχετικά ασφαλή Λουτέτσια για να κατευθυνθεί, πιθανότατα, προς την Κωνσταντινούπολη. Ο Κωνσταντίος Β΄ άφησε την τελευταία πνοή στις 3 Νοεμβρίου του 361, ενώ πορευόταν προς το ανατολικό σύνορο, και ο, νόμιμος πλέον, αυτοκράτορας Ιουλιανός έμπαινε στην Κωνσταντινούπολη στις 11 Δεκεμβρίου. Σκοτώθηκε στο ανατολικό μέτωπο στις 26 Ιουνίου του 363.

Στην Λουτέτσια ξεχειμώνιασαν δύο από τους τελευταίους αυτοκράτορες της Δύσης, αναμένοντας την άνοιξη για να επιστρέψουν στα μέτωπα του Ρήνου και να αναχαιτίσουν τις αλλεπάλληλες βαρβαρικές επιδρομές. Ήταν ο Βαλεντινιανός Α΄ (βασ. 364-375), που έμεινε στο Παρίσι τον χειμώνα του 365 και του 367 και ο γιός του ο Γρατιανός, ο οποίος προδόθηκε από τα στρατεύματά του και τον στρατό της Βρετανίας κι έφυγε κρυφά από το Παρίσι για να δολοφονηθεί εντέλει στην Λυών τον Αύγουστο του 383. Ήταν εκείνος ο κρίσιμος για το μέλλον της Δύσης 4ος αιώνας. Παρά τον εμφανέστατο εκρωμαϊσμό του παλαιού γαλατικού οικισμού και τις τρεις Θέρμες, αριθμός υπερβολικός για μια κόμη, και παρά τις αυτοκρατορικές επισκέψεις –που αν και σπανιότατες, απαιτούσαν τις απαραίτητες υποδομές– και παρά τις ποτάμιες επικοινωνίες, η Lutetia παρέμεινε μια μάλλον ασήμαντη πολιτεία. Παρακολουθούσε από μακριά τις αλλεπάλληλες μετακινήσεις των Βαρβάρων στην Γαλατία, γεγονός που σήμανε την υποχώρηση της ρωμαϊκής ισχύος και την ταχύτατη εξάπλωση των Φράγκων, πολυπληθούς και δυναμικού γερμανογενούς έθνους. Το 451, όμως, η Λουτέτσια κινδύνευσε άμεσα από τους Ούννους του Αττίλα. Σύμφωνα με την παράδοση, έσωσε την πόλη με θαυματουργικό τρόπο μία ασήμαντη, ανορεξική κοπέλα, η Ζενεβιέβ. Πρόκειται για την η **αγία Γενεβιέβη** - *Sainte-Geneviève*, μετέπειτα πολιούχος του Παρισιού. Εκείνη περίπου την εποχή, η Lutetia, ακολουθώντας μία γενική τάση του καιρού, αλλάζει όνομα. Σιγά-σιγά καθιερώνεται η ονομασία «πόλη των Παρισίων» (Παρίσιοι ήταν το γαλατικό φύλο που την κατοικούσε). Το φαινόμενο αυτό ήταν γενικό στην Γαλατία, πχ η πόλη *Argentacum* που κατοικείται από το γαλατικό φύλο των Σενόνων ονομάστηκε «πόλη των Σενόνων-*Sens*». Η πόλη των Καρνούτων έγινε *Chartres*. Η πόλη των *Parisii*, λοιπόν, έγινε *Parisii*, και στα λατινικά *Parisius* και εντέλει *Paris* στα γαλλικά (ενώ ακόμα πριν από μερικά χρόνια η ελληνική καθαρεύουσα χρησιμοποιούσε ακόμα τον όρο «εις Παρισίους», εννοώντας: εις την πόλη του λαού των Παρισίων).

ΕΙΚΟΝΑ 9

Jean-Claude Golvin,
Η Λουτέτσια,
τον 5ο αιώνα.
Ακουαρέλα, 2010

ΕΙΚΟΝΑ 10 Η Λουτέτσια-Παρίσι κατά την ρωμαϊκή περίοδο. Αναπαράσταση. Αντιστοιχεί περίπου με το σημερινό 5ο (δεξιά) και 6ο (αρ.) Διαμέρισμα (5ème και 6ème Arrondissement). Στο κέντρο απεικονίζεται το Forum-Αγορά, που βρισκόταν ανάμεσα στους δύο παράλληλους και κεντρικούς άξονες: την rue Saint Jacques (δεξιά) και το Boulevard (bd) Saint Michel (στ' αριστερά), ενώ προς Β βρίσκεται η rue Cujas. Το Φόρουμ δεν σώζεται.

Λίγο πιο πάνω, προς Β, δηλαδή προς το ποτάμι) κι ανάμεσα στους ίδιους παράλληλους άξονες, την rue Saint Jacques (δεξιά), το Boulevard (bd) Saint Michel (στ' αρ.): Θ1 = Θέρμες 1, Λουτρά του Κλοννί / Thermes de Cluny. Η Β πλευρά των Θερμών οριοθετείται από το Boulevard (bd) Saint-Germain. Συνεχίζοντας την λεωφόρο Σαιν προς τα δεξιά, στο 5ο Διαμέρισμα: Θ2 = Thermes du Collège de France / Λουτρά «του Κολλεγίου της Γαλλίας».

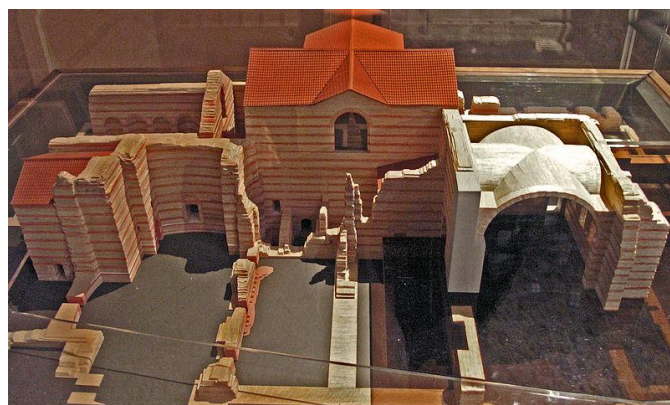

Αυτά τα Λουτρά (Θ2), που βρίσκονται στην rue des Écoles, έχουν ενσωματωθεί στο μεγάλο επιστημονικό και εκπαιδευτικό ίδρυμα της Γαλλίας (έτος ίδρυσης το 1530), ενώ διαγωνίως βρίσκεται και η Σορβόνη, το Πανεπιστήμιο Παρίσι Ι, που καλύπτει ένα πελώριο οικοδομικό τετράγωνο. Όλα αυτά στην Αριστερή Όχθη (Rive Gauche).

Στο βάθος της εικόνας: το Petit Pont / η Μικρή γέφυρα οδηγεί στο νησί της Σιτέ / Île de la Cité. Δείτε και τον χάρτη στη σελ. 6

ΕΙΚΟΝΑ 11 >>>

Μακέτα: Οι Θέρμες του Κλοννί (ή Κλινί) / Thermes de Cluny. Στο κέντρο το frigidarium και αρ. το tepidarium. Σήμερα στεγάζουν σε ένα τμήμα τους το Εθνικό Μουσείο Μεσαιωνικής Ιστορίας.

Ο τελευταίος «αυτοκράτορας» της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας ήταν το μειράκιο Ρωμύλος (που έμεινε στην Ιστορία με το υποτιμητικό παρατσούκλι «αυτοκρατορίσκος»: Ρωμύλος Αυγουστίλος / Romulus Augustulus). Βασίλευσε από τις 31 Οκτ. του 475 μέχρι τις 4 Σεπτ. του 476, όταν τον εξόρισε από την Ραβέννα ο Οδόακρος, ο πρώτος βάρβαρος βασιλιάς της Ιταλίας (476-493). Δεν είχε μείνει ίχνος ρωμαϊκής εξουσίας στο δυτικό τμήμα της Αυτοκρατορίας. Τα γερμανογενή έθνη, όπως οι Φράγκοι, οι Βησιγότθοι, οι Οστρογότθοι κλπ, είχαν κυριαρχήσει παντού (με εξαίρεση το νοτιότερο τμήμα της Ιταλίας, την Σικελία και τα άλλα νησιά της Δ. Μεσογείου). Περισσότερα, στις Σημειώσεις Διαλέξεων του Γιάννη Μαυρικού με θέμα «Ο κόσμος της μεσαιωνικής Δύσης». Πολιτιστική Εταιρεία Πανόραμα και Αρχείο 2017

ΜΕΡΟΒΙΓΓΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (428-751/2)

L' époque mérovingienne

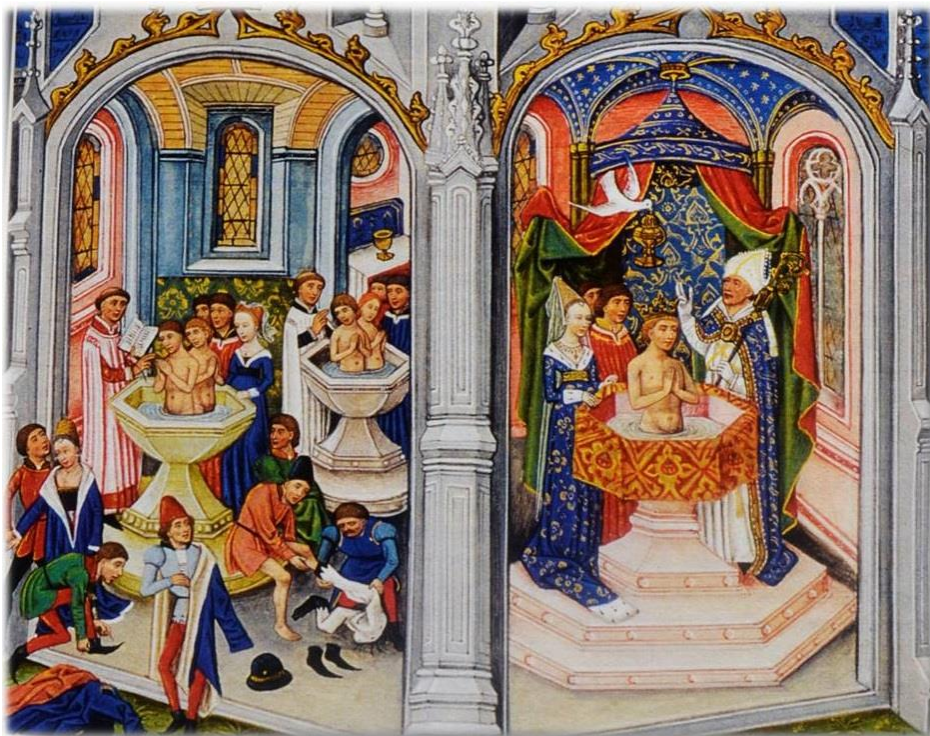
«Εκπολιτισμός και εκχριστιανισμός του 'βαρβαρικού' έθνους των Φράγκων»

Οι σπουδαιότεροι Μεροβίγγειοι ηγεμόνες: Clovis I (481-511), Dagobert I (629-639)

Μετά την προώθηση και εγκατάσταση του φύλου των Σάλιων Φράγκων (Francs Saliens) στην Γαλατία, ο Κλόβις ή Κλοβίς Α' / Clovis, τρίτος γόνος της δυναστείας του Μεροβέ, **έκανε το Παρίσι πρωτεύουσα** του Βασιλείου των Φράγκων (*Regnum Francorum*). Το Παρίσι κάτω από τους Μεροβίγγειους παρέμεινε ισχυρή και σπουδαία πόλη, όχι όμως σταθερή πρωτεύουσα όπως σήμερα την εννοούμε, επειδή η διοίκηση των Φράγκων ήταν διαρκώς μετακινούμενη. Η εικόνα και το μέγεθος του παρέμειναν ουσιαστικά τα ίδια όπως και στην Γαλατορωμαϊκή περίοδο. Είναι όμως εμφανής ο πολλαπλασιασμός των εκκλησιών. Ας μην ξεχνάμε ότι οι Φράγκοι ήσαν νεοφώτιστοι μετά την μεταστροφή του Clovis στον χριστιανισμό. Στην θέση της σημερινής Notre Dame κτίστηκε η εκκλησία Saint Etienne. Τα θεμέλιά της σήμερα βρίσκονται κατά το ήμισυ κάτω από την Notre Dame ενώ μέρος των θεμελίων διακρίνεται στο έδαφος της πλατείας μπροστά από τον καθεδρικό. Ο πληθυσμός παρέμεινε γύρω στις 20-30.000.

Σημαντικός ηγεμόνας της Μεροβίγγειας δυναστείας και φωτεινή εξαίρεση –μιας και οι περισσότεροι εκπρόσωποί της ήσαν καταστροφικά ηλίθιοι– απετέλεσε ο Νταγκομπέρ Α' (Dagobert Ier, roi d'Austrasie, de Neustrie et de Bourgogne), που ζήτησε να θαφτεί στο αββαείο του Σαιν Ντενί, στα βόρεια του Παρισιού, όπου και ο τάφος του αγίου Διονυσίου, εγκαινιάζοντας έτσι την υποβλητική νεκρόπολη των Γάλλων βασιλιάδων.

Ανάμεσα στις πρώτες εκκλησίες που κτίζονται στην πόλη και υπάρχουν μέχρι σήμερα είναι οι ναοί: Saint-Julien-le-Pauvre και Saint Severin στην αριστερή όχθη, Saint Germain l' Auxerrois στην δεξιά όχθη, καθώς και ο άλλος Saint Germain της αριστερής όχθης, που επειδή βρισκόταν έξω από την κατοικημένη περιοχή ονομάστηκε Saint-Germain-des-Prés (Άγιος Γερμανός των αγρών). Δίπλα από το σημερινό Πάνθεον βρίσκεται –μάρτυρας της εποχής– ο ναός Saint Etienne du Mont όπου και τα λείψανα της αγίας Γενεβιέβης.

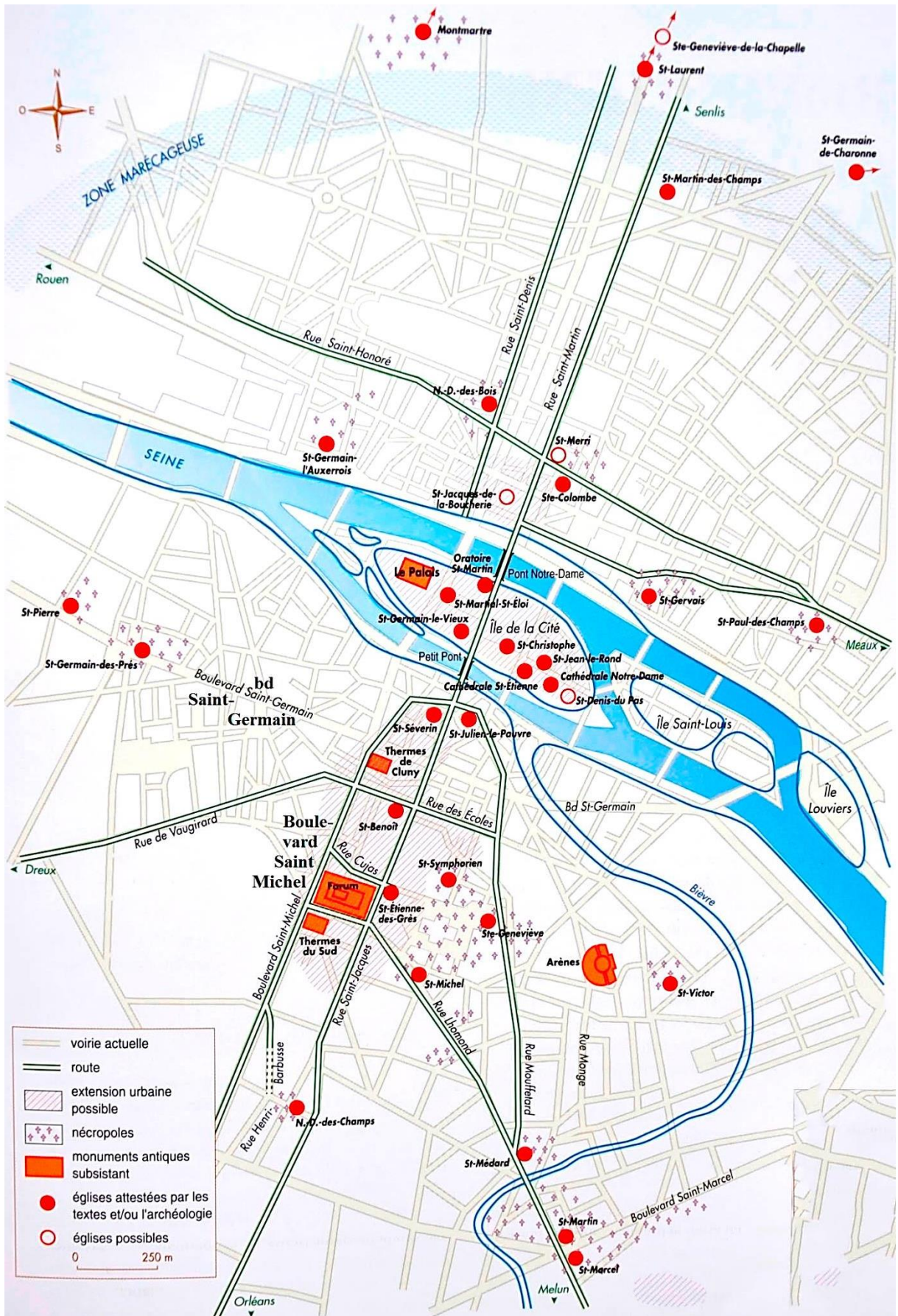
ΕΙΚΟΝΑ 12

Κλόβις, ο πρώτος Φράγκος ηγεμόνας που ασπάζεται τον χριστιανισμό. Από το: *Les Chroniques de Hainaut*, 15ος αιώνας.

Βασιλική Βιβλιοθήκη του Βελγίου

Η βάπτιση του Κλοβίς έγινε στις 25 Δεκεμβρίου του 496, αφού προηγουμένως νίκησε τους Αλαμανούς στη μάχη του Τολμπιάκ. Τρία χρόνια πριν, το 493, είχε παντρευτεί την Κλοτίλδη / Clotilde, την Χριστιανή ανεψιά του βασιλιά των Βουργουνδών. Η διαδικασία οργάνωσης του κράτους προϋποθέτει τον εκχριστιανισμό.

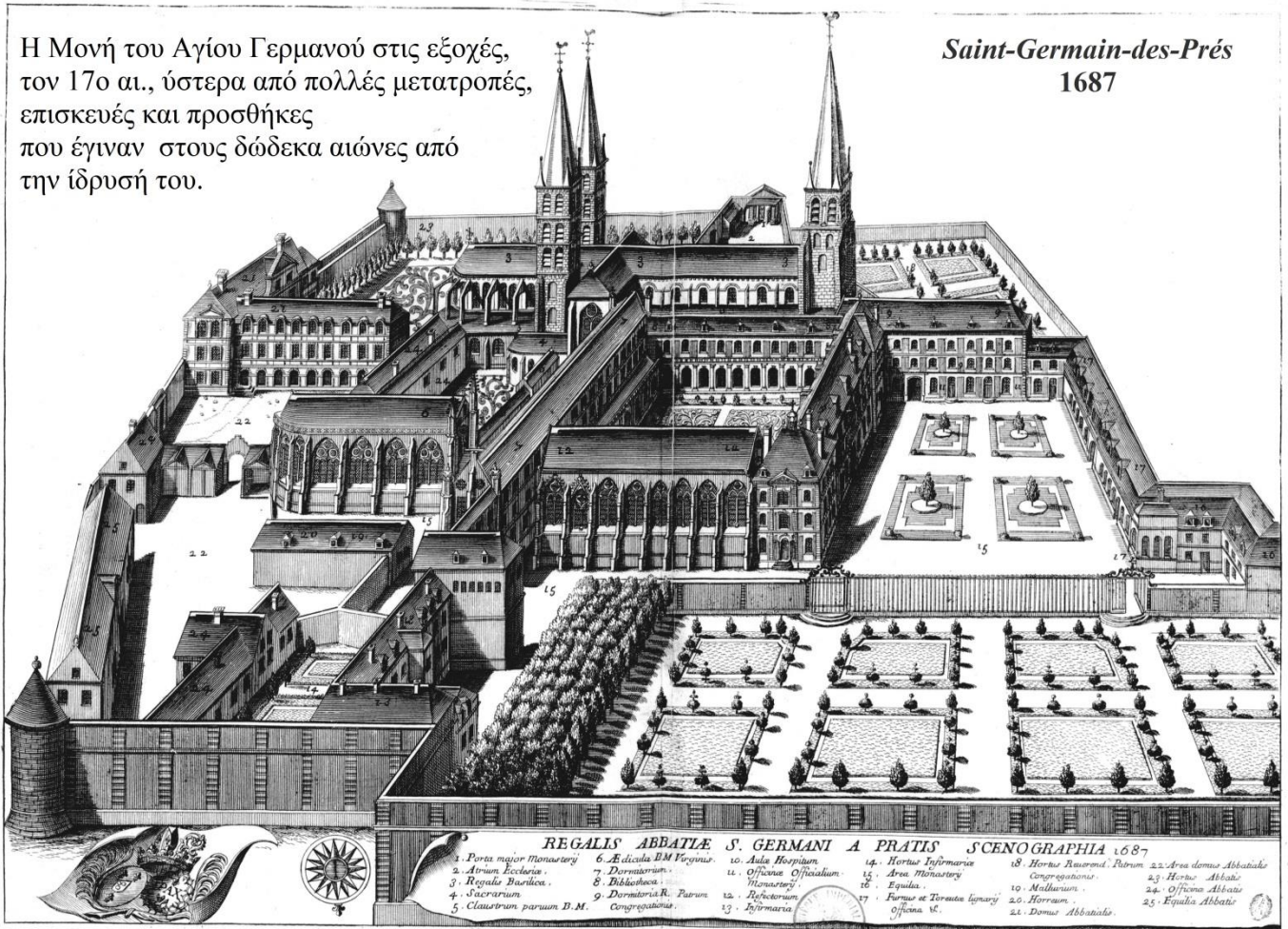

ΕΙΚΟΝΑ 13 Πλάνο του Παρισιού κατά την Μερovingίγεια περίοδο (τέλη 5ου-μέσα 8ου αι.). Είναι εμφανές το πλήθος των εκκλησιών που θεμελιώθηκαν εντός του πολεοδομικού συγκροτήματος και στις γύρω εξοχές μετά τον εκχριστιανισμό των Φράγκων (σημειώνονται με κόκκινη βούλα). Την ίδια εποχή, οι αρχαίες νεκροπόλεις μετατρέπονται σε κοιμητήρια, που και αυτά διαθέτουν εκκλησίες.

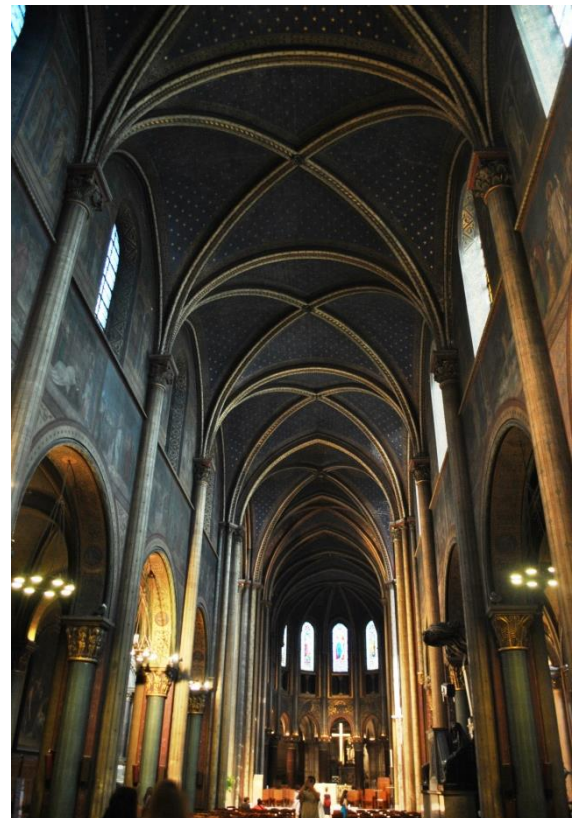

Η Μονή του Αγίου Γερμανού στις εξοχές, τον 17ο αι., ύστερα από πολλές μετατροπές, επισκευές και προσθήκες που έγιναν στους δώδεκα αιώνες από την ίδρυσή του.

Saint-Germain-des-Prés
1687

EIKONA 16 Saint-Germain-des-Prés / ο Άγιος Γερμανός στις (πρώην) εξοχές: το εσωτερικό του ναού μετά την αναστήλωση που έγινε το 2012.

Δύσκολο να αφήσουμε τους Μεροβίγγειους και τον «καλό βασιλιά Νταγκομπέρ» δίχως να αναφερθούμε στο περιπαικτικό τραγούδι που του σκάρωσαν οι Γάλλοι, άγνωστο πότε ακριβώς. Ορισμένοι πιστεύουν ότι το πασίγνωστο στον γαλλόφωνο κόσμο λαϊκό τραγούδι των 24 στροφών έγινε στην διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης. Οποσδήποτε όμως πηγάζει από κείμενα και διασκεδαστικές, αλλά καλοπροαίρετες, διηγήσεις του 8ου και 9ου αι. Εξάλλου κι ο ίδιος ο Νταγκομπέρ, γλεντζές, δημοφιλής και διάσημος για την αφηρημάδα του, φαίνεται ότι αυτοσαρκαζόταν. Το τραγούδι, που ακολουθεί παλαιούς κληρονομητικούς σκοπούς (γνωστούς ως 'Fanfare du Cerf'), αφού χρησιμοποιήθηκε για να σατιρίσει τον Λουδοβίκο ΙΣΤ΄ κι άλλους νεότερους ηγεμόνες, πέρασε στο ρεπερτόριο των παιδικών τραγουδιών. Το κύριο θέμα είναι η αφηρημάδα του βασιλιά, «που έβαλε το βρακί του ανάποδα» κι άλλα πολλά τέτοια, αλλά τον εμφανίζει εντέλει σαν γελοίο και κουτοπόνηρο πρόσωπο. Εξελίσσεται με τη μορφή του (φανταστικού) διαλόγου μεταξύ του βασιλιά και του Ελιγίου / Eligius, ο οποίος ήταν καγκελάριος του Νταγκομπέρ και τρία χρόνια μετά τον θάνατό του έγινε επίσκοπος κι αφιέρωσε είκοσι χρόνια, προσπαθώντας να εκχριστιανίσει τους παγανιστές της Φλάνδρας. Ο Eligius, γνωστός και ως Éloi, πέθανε την 1η Δεκ του 660 και αγιοποιήθηκε. Είναι ο προστάτης των χρυσοχόων και πολλών άλλων επαγγελματικών ομάδων. Εδώ αναφέρεται ως saint Éloi, αλλά σαφώς η υποτιθέμενη διήγηση αφορά στον πολιτικό του βίο δίπλα στον Νταγκομπέρ. Παραθέτουμε τους τρεις πρώτους στίχους (αμετάφραστους) και τον τελευταίο με μετάφραση:

1

*Le bon roi Dagobert
A mis sa culotte à l'envers ;
Le grand saint Éloi
Lui dit : Ô mon roi !
Votre Majesté
Est mal culottée.
C'est vrai, lui dit le roi,
Je vais la remettre à l'endroit.*

2

*Comme il la remettait
Et qu'un peu il se découvrait ;
Le grand saint Éloi
Lui dit : Ô mon roi !
Vous avez la peau
Plus noire qu'un corbeau.
Bah, bah, lui dit le roi,
La reine l'a bien plus noire que moi.*

3

*Le bon roi Dagobert
Fut mettre son bel habit vert ;
Le grand saint Éloi
Lui dit : Ô mon roi !
Votre habit paré
Au coude est percé.
C'est vrai, lui dit le roi,
Le tien est bon, prête-le moi.*

24

*Quand Dagobert mourut,
Le diable aussitôt accourut ;
Le grand saint Éloi
Lui dit : Ô mon roi !
Satan va passer,
Faut vous confesser.
Hélas, lui dit le roi,*

Ne pourrais-tu mourir pour moi ?

EIKONA 17

Ο θρόνος «του Νταγκομπέρ». Φαίνεται ότι το κάτω μέρος αυτού του επιβλητικού μπρούντζινου καθίσματος προέρχεται από τον θρόνο του Νταγκομπέρ ή κάποιου άλλου βασιλιά του 7ου αι., ενώ το πάνω μέρος είναι βασιλική προσθήκη του 9ου αιώνα. Ο τελευταίος ηγεμόνας που τον χρησιμοποίησε ήταν ο Ναπολέων Α΄ το 1804, όταν ίδρυε το Τάγμα της Τιμής / Légion d'Honneur.

Cabinet des Médailles, Παρίσι

24: Καθώς πέθαινε ο Νταγκομπέρ, έσπευσε ο Διάβολος. Ο μέγας άγιος Ελουά του λέει «Ω! βασιλιά μου, έρχεται ο Σατανάς. Ανάγκη να σας εξομολογήσω (και μεταλάβω)». «Αλλοίμονο» του λέει ο βασιλιάς. «Δεν μπορείς να πεθάνεις εκ μέρους μου;» (ή «για χάρη μου;»).

ΚΑΡΟΛΙΓΓΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (751-987)

L'Époque carolingienne

Οι σπουδαιότεροι Καρολίδες ηγεμόνες: Pépin le Bref (Πιπίνος ο Βραχύς, 752-768), Charlemagne (Καρλομάγνος 771-814), Eudes (Εύδος, ηγεμόνας Καπετιδής, 888-898)

Αν και ο Πιπίνος ο Βραχύς, ο πρώτος της νέας δυναστείας, χρίστηκε και στέφθηκε βασιλιάς στο παρισινό Saint Denis, η πρωτεύουσα των Καρολιδών δεν ήταν το Παρίσι αλλά το Aix-la-Chapelle ή Aachen (στη Γερμανία). Η επικράτειά τους χωρίστηκε στο δυτικό μέρος (Νευστρία), με βασική πόλη το Παρίσι, και στο ανατολικό (Αυστρασία). Το **Παρίσι** τώρα διοικείται από έναν κόμη και η διοίκηση μοιράζεται ανάμεσα στην αριστοκρατία και τον κλήρο.

Ανάμεσα στο **845 και το 861** η πόλη υφίσταται φοβερές επιθέσεις από τους **Βίκινγκς**, «τους άντρες του Βορρά» που κατεβαίνουν με τα πλεούμενά τους τον Σηκουάνα. Το νησάκι (Île de la Cité) είναι οχυρωμένο και ανθίσταται αλλά η αριστερή όχθη και, κυρίως, η δεξιά, ερημώνονται και καίγονται. Η επίθεση του **885** μετατρέπεται σε πολιορκία ενός έτους. Την πόλη υπερασπίζονται ο επίσκοπος Γκοζλέν (Gozlin) και ο κόμης Εύδος (Eudes). Ο βασιλιάς Κάρολος ο Χοντρός (Charles le Gros) διαπραγματεύεται πληρώνοντας λύτρα, η πόλη ανασαίνει, όμως ο ήρωας Eudes εδραιώνει το κύρος του και, όταν ο δειλός Κάρολος πεθαίνει, ανακηρύσσεται βασιλιάς. Οι Καρολίδες θα ξαναπάρουν τον θρόνο, αλλά οι διάδοχοι του Eudes αυξάνουν ολοένα την δύναμη τους έως ότου ο δισέγγονός του, ο Ούγος Καπέτος (Hugues Capet), θα στεφθεί βασιλιάς τερματίζοντας την δυναστεία των Καρολιδών και εγκαινιάζοντας την νέα δυναστεία των Καπετιδών με μόνιμη πλέον έδρα το Παρίσι.

